

Interna Konferenca programske skupine P6-0269

Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe

Globalna pravičnost

Celje, 8.-9. junij 2026

Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta

Interna Konferenca programske skupine P6-0269

Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe

Globalna pravičnost

Celje, 8.-9. junij 2026

Program in povzetki

Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta

Uredila: Martin Perčič in Roman Globokar

Interna konferenca PS P6-0269 Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe

Celje, 8.-9. junij 2026

Dom Sv. Jožefa, Duhovno-prosvetni center, Plečnikova 29, 3000 Celje, Slovenija

Organizacija:

Programska skupine P6-0269, Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta

Programski odbor:

Roman Globokar, Bojan Žalec

Organizacijski odbor:

Roman Globokar, Bojan Žalec, Martin Perčič

Finančna podpora:

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS; Univerza v Ljubljani,
Teološka fakulteta;

Urednika knjižice:

Martin Perčič, Roman Globokar

Grafika:

AI – ChatGPT

Ljubljana, Teološka fakulteta, 2026

Kazalo

Kazalo.....	5
Program konference	7
Povzetki predavanj.....	9
1. Zgodovinski, pravni in psihološki pogledi	9
Sebastjan Valentan: Verska svoboda in krstni registri v luči pravičnosti in pravice do izbrisa	9
Simon Malmenvall: Pietizem, reformno katolištvo in korenine državnega šolstva v Srednji Evropi v 18. stoletju	9
Tomaž Erzar: »Spiritual Bypassing«: kadar duhovnost služi izogibanju psihični vsebini.....	10
2. Filozofski pogledi 1	11
Bojan Žalec: Trumpova politika v luči filozofskih teorij pravičnosti: Walzer, zmožnost in solidarni personalizem.....	11
Vojko Strahovnik in Mateja Centa Strahovnik: Etično usposabljanje umetne inteligence, spoznavna nepravičnost in ugnezditev specifičnih vrednot kot problemi globalne pravičnosti	11
Jonas Miklavčič: Od obrazne maske do maske postopka: Ranljivost, moč in pravičnost v dobi UI	12
3. Filozofski pogledi 2	12
Branko Klun: Pravičnost v medosebnih odnosih: dileme in izzivi fenomenološkega pristopa ..	12
Mateja Pevec Rozman: Ranljivi subjekt: odvisnost, skrb, solidarnost in etične implikacije za globalno pravičnost	13
Urška Jenčič: Onkraj človeškega: kolonialna moč, animalizacija in politika izključevanja	13
4. Moralnoteološki pogledi	14
Roman Globokar: Prizadevanja za pravičen mir papeža Leona XIV	14
Ivan Platovnjak in Tone Svetelj: Krščanstvo, človekovo dostojanstvo in globalna pravičnost: onkraj liberalnega konstruktivizma in kulturne hegemonije	15
Tadej Strehovec: Okraj pravične vojne: avtonomno orožje, kriza človeške moralne odgovornosti in poziv k zavezujoči mednarodni regulaciji v luči enciklike Magnifica Humanitas.....	15
5. Pogledi praktične teologije 1	16
Tadej Stegu: Iskanje smisla v času globalnih kriz: krščanski odgovor na eksistencialno ranljivost sodobnega človeka.....	16
Lucija Gantar: Vidnost, svetloba in pogled: teološko-ikonografski pristop k vprašanju pravičnosti.....	16
Andrej Šegula: Kateheza za globalno odgovornost: teološko-pedagoški vidiki Pravidnika za katehezo.....	17
6. Pogledi praktične teologije 2	17

David Kraner: Od retorike konflikta do kulture dialoga: pedagoški pomen odgovorne komunikacije v sodobni družbi	17
Janez Vodičar: Kritična pedagogika P. Freire in globalna vzgojna zaveza kot pot do vzgoje za mir	18
Marko Weilguny: Celostna antropologija kot imperativ globalne pravičnosti v izobraževalnem sistemu	18
7. Perspektiva osnovnega bogoslovja in medverski dialog	19
Nik Trontelj: Primerjava vsebin osnovnega bogoslovja na Teoloških fakultetah v Ljubljani, Zagrebu in Reki: razvoj nauka o razodetju	19
Urška Jeglič: Islamska etika služenja kot model globalne pravičnosti	20
Borut Pohar: Pomen kontraintuitivnosti za vero in znanostjo ter njena aplikacija v prizadevanju za globalno pravičnost	20
Martin Perčič: Pravičnost v personalistični misli: Wojtyłova percepcija in argumentacija pravičnosti.....	21

Interna konferenca je del aktivnosti v okviru raziskovalnega programa P6—0269 Religija, etika, edukacija in izzivi sodobne družbe, ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS (ARIS).

Program konference

PONEDELJEK

15:00- 15:50 Zgodovinski, pravni in psihološki pogledi

Sebastjan Valentan: Verska svoboda in krstni registri v luči pravičnosti in pravice do izbrisa

Simon Malmenvall: Pietizem, reformno katolištvo in korenine državnega šolstva v Srednji Evropi v 18. stoletju

Tomaž Erzar: »Spiritual Bypassing«: kadar duhovnost služi izogibanju psihični vsebini

15:55- 16:45 Filozofski pogledi 1

Bojan Žalec: Trumpova politika v luči filozofskih teorij pravičnosti: Walzer, zmožnost in solidarni personalizem

Vojko Strahovnik: Etično usposabljanje umetne inteligence, spoznavna nepravičnost in ugnezditev specifičnih vrednot kot problemi globalne pravičnosti

Jonas Miklavčič: Od obrazne maske do maske postopka: Ranljivost, moč in pravičnost v dobi UI

17:00- 17:50 Filozofski pogledi 2

Branko Klun: Pravičnost v medosebnih odnosih: dileme in izzivi fenomenološkega pristopa

Mateja Pevec Rozman: Ranljivi subjekt: odvisnost, skrb, solidarnost in etične implikacije za globalno pravičnost

Urška Jenčič: Onkraj človeškega: kolonialna moč, animalizacija in politika izključevanja

17:55- 18:45 Moralnoteološki pogledi

Roman Globokar: Prizadevanja za pravičen mir papeža Leona XIV

Ivan Platovnjak in Tone Svetelj: Krščanstvo, človekovo dostojanstvo in globalna pravičnost: onkraj liberalnega konstruktivizma in kulturne hegemonije

Tadej Strehovec: Okraj pravične vojne: avtonomno orožje, kriza človeške moralne odgovornosti in poziv k zavezujoči mednarodni regulaciji v luči enciklike Magnifica Humanitas

TOREK, 9. 6. 2026

9:00-9:50 Pogledi praktične teologije 1

Tadej Stegu: Iskanje smisla v času globalnih kriz: krščanski odgovor na eksistencialno ranljivost sodobnega človeka

Lucija Gantar: Vidnost, svetloba in pogled: teološko-ikonografski pristop k vprašanju pravičnosti

Andrej Šegula: Kateheza za globalno odgovornost: teološko-pedagoški vidiki Pravilnika za katehezo

9:55-10:45 Pogledi praktične teologije 2

David Kraner: Od retorike konflikta do kulture dialoga: pedagoški pomen odgovorne komunikacije v sodobni družbi

Janez Vodičar: Kritična pedagogika P. Freire in globalna vzgojna zaveza kot pot do vzgoje za mir

Marko Weilguny: Celostna antropologija kot imperativ globalne pravičnosti v izobraževalnem sistemu

11:00-11:50 Perspektiva osnovnega bogoslovja in medverski dialog

Nik Trontelj: Primerjava vsebin osnovnega bogoslovja na Teoloških fakultetah v Ljubljani, Zagrebu in Reki: razvoj nauka o razodetju

Urška Jeglič: Islamska etika služenja kot model globalne pravičnosti

Borut Pohar: Pomen kontraintuitivnosti za vero in znanostjo ter njena aplikacija v prizadevanju za globalno pravičnost

Martin Perčič: Pravičnost v personalistični misli: Wojtyłova percepcija in argumentacija pravičnosti

Povzetki predavanj

1. Zgodovinski, pravni in psihološki pogledi

Sebastjan Valentan: Verska svoboda in krstni registri v luči pravičnosti in pravice do izbrisa

Povzetek: Prispevek obravnava aktualno pravno in etično vprašanje razmerja med varstvom osebnih podatkov ter avtonomijo verskih skupnosti ob nedavni razpravi o tem, ali lahko posameznik zahteva popoln izbris svojega imena iz krstnih matičnih knjig Katoliške cerkve. Povod za razpravo predstavlja primer, ki ga obravnava Sodišče Evropske unije in odpira vprašanje, ali so krstni registri združljivi z zahtevami evropske zakonodaje o varstvu osebnih podatkov. Prispevek zagovarja stališče, da popoln izbris imena iz krstnega registra ni mogoč in tudi ni pravno ali zgodovinsko upravičen.

Krstna matična knjiga ni zgolj zbirka osebnih podatkov, temveč predstavlja uradni zgodovinski zapis o izvršenem verskem dejanju. Krst je enkratni dogodek, ki je objektivno nastopil v določenem času in kraju, zato ima Cerkev legitimen interes, da ohranja verodostojno evidenco tega dejstva. Zahteva po izbrisu bi pomenila poseg v integriteto zgodovinskega arhiva in bi lahko vodila v potvarjanje dokumentiranih dejstev. Pravica posameznika do svobode vesti in do izstopa iz verske skupnosti se lahko učinkovito uresničuje z ustreznim zaznamkom o izstopu ali spremembi statusa, ne da bi bilo treba izbrisati izvorni zapis.

Prispevek analizira argumente s področja varstva osebnih podatkov, verske svobode, institucionalne avtonomije verskih skupnosti ter arhivskega in zgodovinskega varstva dokumentov. Posebna pozornost je namenjena vprašanju globalne pravičnosti in pravnega pluralizma v demokratičnih družbah, kjer je treba vzpostaviti ravnotežje med individualnimi pravicami in legitimnimi interesi verskih institucij. Sklepna ugotovitev je, da spoštovanje človekovih pravic ne zahteva izbrisa zgodovinskih verskih evidenc, temveč njihovo ustrezno in sorazmerno upravljanje.

Ključne besede: krstne matične knjige, varstvo osebnih podatkov, GDPR, verska svoboda, pravica do izbrisa, avtonomija verskih skupnosti, globalna pravičnost.

Simon Malmenvall: Pietizem, reformno katolištvo in korenine državnega šolstva v Srednji Evropi v 18. stoletju

Povzetek: Prispevek obravnava nastanek državnih šolskih sistemov v srednji Evropi v 18. stoletju in zagovarja tezo, da ti niso izšli iz enovitega idejnega vira, temveč iz prepleta razsvetljskih

pobud in krščanskih prenovitvenih tokov. V Prusiji je luteranski pietizem šolstvo razumel kot sredstvo ponotranjenja vere, moralne odgovornosti in družbene discipline, kar se je ujemalo z državnim prizadevanjem za oblikovanje marljivega prebivalstva. Osrednje mesto pri tem je imela pedagogika Augusta Hermanna Franckea, usmerjena k oblikovanju značaja in notranje discipline. V Habsburški monarhiji je reformno katolištvo zasledovalo sorodne cilje – razumsko vero, moralno vzgojo in širitev temeljnega znanja. Ključni posrednik pedagoških vplivov onkraj konfesionalnih meja je bil avguštinski opat Johann Ignaz von Felbiger, ki je pruske vzorce prilagodil v okviru terezijansko-jožefinskih reform in sooblikoval Splošni šolski red iz leta 1774, prvo sistematično podlago za univerzalno dostopno osnovno šolstvo v Avstriji. Takšno šolstvo je postopno postajalo javna vrednota, ki naj bi bila pravično na voljo vsem družbenim slojem. Avtor prispevka nadalje zagovarja stališče, da avstrijsko razsvetljenstvo ni pomenilo sekularnega preloma, temveč medsebojno izgrajujoče razmerje med državo, Cerkvijo in šolstvom.

Ključne besede: pietizem, razsvetljenstvo, reformno katolištvo, državno šolstvo v srednji Evropi, Splošni šolski red (1774)

Tomaž Erzar: »Spiritual Bypassing«: kadar duhovnost služi izogibanju psihični vsebini

Povzetek: Pojem *spiritual bypassing* opisuje uporabo duhovnih ali religiozних praks za izogibanje neprijetnim čustvom, notranjim konfliktom, travmatičnim izkušnjam in psihološkemu delu na sebi. Izraz je uvedel John Welwood (2000), ki je opozoril, da lahko duhovnost postane obrambni mehanizem, kadar posameznik z religioznim ali transcendentnim jezikom prekrije neprepoznano oz. odrinjeno bolečino ali se poskuša s preusmeritvijo pozornosti navzven izogniti notranjim čustevnim stanjem. Namesto integracije mišljenja, čustvovanja in vedenja pride do čustvene disociacije, idealizacije "pozitivne drže" ter zanikanja ranljivosti. Sodobna psihologija *spiritual bypassing* povezuje s čustvenim izogibanjem in nizko toleranco do psihične stiske. Raziskave kažejo, da dolgotrajno potlačevanje čustev povečuje tveganje za anksioznost, depresivne simptome, težave v odnosih in zmanjšano avtentičnost posameznika. Posebej problematična je uporaba verske razlage za racionalizacijo trpljenja ali za izogib odgovornosti do sebe in drugih.

Pojem odpira pomembne dileme, ki bi jih bilo potrebno raziskati in bodo predmet raziskovanja v letošnjem letu: kako sodobna psihoterapija razume in obravnava obrambne mehanizme? Kako v terapiji naslavlja nefunkcionalne nezavedne individualne in medosebne strategije, da bi se lahko ljudje teh strategij ali vedenj zavedali, jih spremenili ali preoblikovali? Kako je pojav izogibanja

čustvom in nezaupljivosti do čustvovanja obravnavan v tradicionalni in sodobni teološki misli?
Kako je pojav povezan z moško kulturo v katoliški Cerkvi?

Ključne besede: čustva, duhovnost, verska praksa, čustvena disociacija, idealizacija, obrambni mehanizem

2. Filozofski pogledi 1

Bojan Žalec: Trumpova politika v luči filozofskih teorij pravičnosti: Walzer, zmožnost in solidarni personalizem

Povzetek: Razprave o pravičnosti se pogosto razhajajo glede vprašanja, kaj je tisto, kar mora pravična družba sploh varovati: pravilno razdelitev dobrin, spoštovanje družbenih oziroma kulturnih pomenov, ali pa pogoje za dostojno človeško življenje. Namen prispevka je kritično osvetliti politiko Donalda Trumpa z vidika treh filozofskih razumevanj pravičnosti: interpretativne teorije sfer (distributivne) pravičnosti Michaela Walzerja, solidarnega personalizma ter zmožnostnega pristopa, kot sta ga razvila Amartya Sen in Martha Nussbaum. Te teorije ponujajo različna merila pravičnosti in zato omogočajo večplastno presojo sodobnih političnih praks.

Ključne besede: filozofske teorije pravičnosti, sfere pravičnosti (Michael Walzer), solidarni personalizem, zmožnostni pristop (Amartya Sen, Martha Nussbaum), Trumpova politika

Vojko Strahovnik in Mateja Centa Strahovnik: Etično usposabljanje umetne inteligence, spoznavna nepravičnost in ugnezditev specifičnih vrednot kot problemi globalne pravičnosti

Povzetek: Etično usposabljanje velikih jezikovnih modelov (VJM) odpira ključna vprašanja o tem, čigave sodbe in kakšne moralne utemeljitve podpirajo usklajevanje njihovega normativnega uravnavanja, saj gre za vprašanja, ki so v svojem bistvu tudi vprašanja globalne pravičnosti. Prevladujoči pristopi, ki temeljijo na učenju z okrepitvijo iz človeških povratnih informacij in uporabljajo podatkovne sklope, osredotočene na angleščino, kot je npr. sklop ETHICS, odražajo preference homogenih, pretežno zahodnih presojevalcev, kar vodi do tega, kar bi Miranda Fricker prepoznala kot obliko spoznavne nepravičnosti na globalni ravni: moralne slovnice, medosebne norme in vrednotenjski okviri nezahodnih in manjših skupnosti postanejo nevidni ali neprepoznavni znotraj prevladujoče infrastrukture etičnega uravnavanja umetne inteligence. Ko se sistemi umetne inteligence, usposobljeni na takšnih podatkih, naknadno uporabijo v upravljanju, izobraževanju, zdravstvu, pravnih kontekstih in drugje, zadevne skupnosti nosijo bremena te normativne infrastrukture, pri oblikovanju katere niso sodelovale – kar bi lahko

označili kot algoritmično strukturno nepravičnost, obliko škode, ki je posledica ne posameznikovega namena, temveč zasnove globalnega sistema. Ta problem nadgrajuje tudi tveganje »ugnezditve vrednot« kot trajne vgradnje kulturno specifičnega niza vrednot v globalno razširjene sisteme umetne inteligence, ki izključujejo druge možnosti. To ni le problem distributivne pravičnosti – torej vprašanje, kdo uživa koristi umetne inteligence –, temveč enako tudi problem pravičnosti glede pripoznanja: čigav moralni svet se šteje za vrednega zastopanja v sistemih, ki vse bolj urejajo človeško življenje. Po obravnavi omenjenih vprašanj članek predstavlja tudi prve korake okvira za etično usposabljanje VJM, ki temelji na razlogih, je večdimenzionalen in pluralističen ter je bil razvit za slovenski odprtokodni VJM GaMS.

Ključne besede: etika umetne inteligence, usklajevanje umetne inteligence, etično usposabljanje umetne inteligence, veliki jezikovni modeli (LLM), odzivnost na razloge, spoznavna nepravičnost, vpetost v vrednostne okvire, globalna pravičnost.

Jonas Miklavčič: Od obrazne maske do maske postopka: Ranljivost, moč in pravičnost v dobi UI

Povzetek: Prispevek obravnava masko kot ambivalenten pojav v razmerju med transparentnostjo in pravičnostjo. Izhaja iz povezave med pojmom persona, masko in javnim nastopom ter pokaže, da maska ni nujno znamenje prikrievanja ali neavtentičnosti, temveč je lahko pogoj osebne integritete, političnega govora in zaščite ranljivih. Na primeru superherojskih mask prispevek razvije tipologijo štirih oblik: maska ranljivega, maska suverena, maska kolektiva in maska procesa. Posebno pozornost nameni zadnji, saj v sodobnih algoritemskih in institucionalnih postopkih odločanje pogosto ni povezano z identiteto posameznega akterja, temveč z navidezno nevtralnim procesom. Prispevek zagovarja tezo, da pravičnost ne zahteva sveta brez mask, temveč pravično ureditev tega, kdo maske nosi, komu so nadete in kdo zanje odgovarja.

Ključne besede: transparentnost, maska, ranljivost, suverenost, AI, identiteta

3. Filozofski pogledi 2

Branko Klun: Pravičnost v medosebnih odnosih: dileme in izzivi fenomenološkega pristopa

Povzetek: Grški pojem pravičnosti temelji na ideji reda, ki ureja celoto in razmerja med njenimi deli. V ospredju takšnega razumevanja so pojmi enakosti, vzajemnosti in sorazmernosti, ki omogočajo uravnoteženo razdelitev pravic in dolžnosti med posamezniki. Fenomenološki pristop pa vprašanje pravičnosti premesti iz perspektive nepristranskega opazovalca v območje

prvoosebne izkušnje ter ga poveže z mojim odnosom do drugega človeka. Pri Emmanuelu Levinasu se v tem odnosu pokaže temeljna nesimetričnost: moja odgovornost za drugega ni odvisna od njegovega odnosa do mene in zato ne temelji na načelu vzajemnosti. Pravičnost tako ne izhaja iz medsebojne izmenjave, temveč iz etičnega dolga do drugega, ki predhodi vsakemu dogovoru ali družbenemu redu. Vendar pa se s pojavom »tretjega« oziroma mnogih drugih oseb odpre vprašanje pravične razdelitve te odgovornosti. Prispevek obravnava dileme in izzive takšnega fenomenološkega pojmovanja pravičnosti ter se sprašuje, kako je mogoče iz izvorno nesimetričnega etičnega razmerja preiti k pravičnosti, ki mora hkrati upoštevati pluralnost oseb in zahtevo po enakem obravnavanju vseh.

Ključne besede: fenomenologija, Levinas, pravičnost, odgovornost, pluralnost, enakost

Mateja Pevec Rozman: Ranljivi subjekt: odvisnost, skrb, solidarnost in etične implikacije za globalno pravičnost

Povzetek: Prevladujoča zahodna etična tradicija gradi na podobi avtonomnega, razumskega in samozadostnega moralnega subjekta. Kantov zakonodajalec iz čistega uma in Rawlsovi agenti za tančico nevednosti sta arhetipa te fikcije, ki jo Alasdair MacIntyre v *Dependent Rational Animals* (1999) imenuje strukturna napaka: moralna filozofija je sistematično zanemarila telesnost, odvisnost in ranljivost kot konstitutivne pogoje človeške eksistence. Prispevek zagovarja tezo, da relacijska moralna antropologija, utemeljena na pojmi ranljivosti, odvisnosti in skrbi, ponuja ustreznejše antropološko izhodišče za teorijo globalne pravičnosti. Analiza sledi štirim tradicijam: MacIntyrejevi neo-aristotelovski etiki kreposti, feministični etiki skrbi (Gilligan, Noddings, Tronto), fenomenologiji subjekta (Ricoeur, Levinas) in normativni politični filozofiji (Sen, O'Neill). Prispevek skuša pokazati, da obstaja med njimi strukturni izomorfizem: vse štiri tradicije izhajajo iz relacijskega, ranljivega bitja kot moralnega jedra in vse štiri zahtevajo premik od abstraktnega zakona k odgovornosti za konkretno ranljivega drugega.

Ključne besede: moralni subjekt, ranljivost, odvisnost, skrb, relacijskost

Urška Jenčič: Onkraj človeškega: kolonialna moč, animalizacija in politika izključevanja

Povzetek: Medtem ko si prevladujoči pristopi k etiki živali pogosto prizadevajo razširiti moralno ali pravno upoštevanje na živali prek podobnosti – s sklicevanjem na pravice, racionalnost ali čutečnost –, ti pristopi pogosto spregledajo zgodovinske in konceptualne strukture, skozi katere se je kategorija človeka oblikovala v nasprotju z živalskostjo, ter nezavedne pristranskosti, ki jih je

to proizvedlo. Trdim, da kolonialna dominacija in vrstna hierarhija nista zgolj analogni obliki zatiranja, temveč zgodovinsko in konceptualno prepleteni strukturi. Kolonialni diskurz je živalskost vedno znova uporabljal kot politično tehnologijo dominacije: kolonizirani ljudje so bili predstavljeni kot bližji naravi in živalskemu življenju, zaradi česar so se dominacija, razlastitev in nasilje kazali kot razumljivi in legitimni. Ta oblika epistemskega nasilja naposled služi izključevanju drugih iz ontoloških, etičnih in političnih skupnosti. Prispevek se zato sprašuje, kaj procesom animalizacije daje njihovo politično moč in ali dehumanizacija predpostavlja predhodno izključitev in podreditev živali. Zagovarjam tezo, da je figura »živali« delovala kot konstitutivni »drugi«, skozi katerega so bili proizvedeni moderna subjektiviteta, suverenost in pravna osebnost.

Ta argument ima posledice za vprašanja globalne in dekolonialne pravičnosti: če je bila kolonialnost deloma odvisna od vrstne hierarhije in simbolne izključitve živalskosti, potem projekti pravičnosti, ki ostajajo izključno človekocentrični, tvegajo, da reproducirajo prav tiste konceptualne in epistemske strukture, ki jih želijo preseči. Namesto da bi etiko utemeljevali na istosti ali pozitivni podobnosti v zmožnostih, racionalnosti ali pogojni vključitvi, predlagam, da so »negativna podobnost«, ranljiva utelešenost in soodvisnost primernejša izhodišča za etiko, utemeljeno v relacijskosti in odzivni odgovornosti. Prispevek naposled pokaže, da dekolonialna pravičnost ne more prezreti vprašanja živali, medtem ko se mora etika živali hkrati soočiti z lastno prepletenostjo s kolonialnimi zgodovinami in epistemologijami.

Ključne besede: etika živali, specizem, kolonializem, epistemsko nasilje, animalizacija

4. Moralnoteološki pogledi

Roman Globokar: Prizadevanja za pravičen mir papeža Leona XIV

Povzetek: Predavanje obravnava prizadevanje papeža Leona XIV. za pravičen mir in njegovo zavračanje vojne kot sredstva za reševanje konfliktov. V okrožnici *Magnifica Humanitas* papež razvija kontrast med Babilonom, ki simbolizira logiko moči in prevlade, ter Jeruzalemom, ki predstavlja skupnost, sodelovanje in skupno dobro. V luči sodobnih groženj, zlasti jedrskega orožja, poudarja potrebo po preseganju tradicionalne teorije pravične vojne ter daje prednost dialogu, diplomaciji in nenasilnim oblikam reševanja sporov. Posebno pozornost namenja perspektivi žrtev vojn in opozarja na uničujoče posledice nasilja za človeka in stvarstvo. Kot alternativo militarizaciji zagovarja »razoroženi in razorožujoči mir«, ki temelji na pravičnosti, bratstvu in družbeni ljubezni.

Ključne besede: Magnifica Humanitas, Leon XIV., skupnost, skupno dobro, pravičen mir

Ivan Platovnjak in Tone Svetelj: Krščanstvo, človekovo dostojanstvo in globalna pravičnost: onkraj liberalnega konstruktivizma in kulturne hegemonije

Povzetek: Sodobne razprave o globalni pravičnosti se vse pogosteje sklicujejo na človekovo dostojanstvo in skupno dobro, vendar ostajata ta pojma pogosto filozofsko nestabilna, politično pogojena in ločena od konkretne človeške izkušnje. Prispevek zagovarja tezo, da je globlja kriza predvsem antropološka in duhovna: dostojanstvo in skupno dobro sta pogosto reducirana na politične konstrukte, pravne postopke ali kulturno pogojene vrednote, brez trdnega razumevanja človeka. Ob opiranju predvsem na razumevanje globalnega skupnega dobrega pri Davidu Hollenbachu članek zagovarja krščansko razumevanje človekovega dostojanstva, utemeljenega v notranji vrednosti osebe kot *imago Dei*. Nasproti liberalnemu konstruktivizmu, ekonomskemu funkcionalizmu in kulturni hegemoniji krščanstvo poudarja, da dostojanstvo ni rezultat političnega soglasja, ampak resničnost, ki jo človek odkriva predvsem v ranljivosti, trpljenju, izključenosti in družbeni neenakosti. Posebna pozornost je namenjena tudi vlogi krščanske duhovnosti, ki oblikuje notranjo svobodo, solidarnost, odgovornost in etično občutljivost za pravičnost. Prispevek sklene, da globalna pravičnost zahteva moralni realizem, ukoreninjen v konkretni človeški izkušnji ter podprt z duhovno preobrazbo človeka in skupnosti.

Ključne besede: dostojanstvo, duhovnost, *imago Dei*, notranja svoboda, etična občutljivost, odgovornost

Tadej Strehovec: Okraj pravične vojne: avtonomno orožje, kriza človeške moralne odgovornosti in poziv k zavezujoči mednarodni regulaciji v luči enciklike Magnifica Humanitas

Povzetek: Algoritemsko vojskovanje v konfliktih v Gazi in Ukrajini strukturno slabi oz. odpravlja človeško moralno odgovornost in odpira tri probleme odgovornosti — pravno, etično in teološko. Prispevek analizira sistem Lavender AI (IDF) in avtonomne drone v Ukrajini kot paradigmatična primera, v katerih je človek formalno »in the loop«, dejansko pa prepušča usodne odločitve umetni inteligenci. V luči enciklike Magnifica Humanitas (Leon XIV., 2026), v kateri zavrača teorijo pravične vojne kot zastarelo in kategorično prepoveduje zaupanje smrtonosnih odločitev algoritmom, prispevek razvije teološko-etični argument v kontekstu *imago Dei* in tomističnega pojma *deliberatio*, ki zahtevata neprenosljivo osebno odgovornost in ki je noben algoritem ne more nadomestiti. Prispevek se zaključi z zahtevo po zavezujoči mednarodni regulaciji LAWS.

Ključne besede: avtonomno orožje za ubijanje (LAWS), Magnifica Humanitas, moralna odgovornost, imago Dei, algoritemsko vojskovanje, globalna pravičnost, umetna inteligenca

5. Pogledi praktične teologije 1

Tadej Stegu: Iskanje smisla v času globalnih kriz: krščanski odgovor na eksistencialno ranljivost sodobnega človeka

Povzetek: Sodobni svet zaznamujejo številne globalne krize: vojne, prisilne migracije, ekološke grožnje, tehnološka negotovost, družbena polarizacija ter razpad tradicionalnih oblik skupnosti in pripadnosti. Čeprav te krize pogosto obravnavamo predvsem v političnem, ekonomskem ali varnostnem okviru, v prispevku izhajam iz teze, da imajo tudi izrazito eksistencialno razsežnost. Sodobni človek se vse pogosteje sooča z občutki nesmisla, tesnobe, osamljenosti, izgube identitete in notranje fragmentacije, kar vpliva na njegovo duhovno, duševno in telesno zdravje. Prispevek bo osvetlil povezavo med globalno pravičnostjo in človekovo potrebo po smislu ter pokazal, da vprašanje pravičnosti ne vključuje zgolj materialnih in institucionalnih pogojev življenja, ampak tudi skrb za človekovo dostojanstvo, upanje in duhovno integriteto. Posebna pozornost bo namenjena eksistencialni dimenziji sodobnih kriz v luči krščanske antropologije in svetopisemskih modelov soočanja z življenjskimi krizami. V drugem delu bo prispevek predstavil kerigmatično oznanilo kot možen odgovor na eksistencialno ranljivost sodobnega človeka. Krščanstvo človeku ne ponuja zgolj etičnih smernic ali psihološke podpore, ampak predvsem odnos z Bogom, ki mu vrača občutek smisla, upanja in notranje vrednosti. V tem okviru bo obravnavano tudi sodobno družbeno in pastoralno poslanstvo Cerkve pri spremljanju posameznikov v času globalne negotovosti in eksistencialnih kriz. Prispevek želi prispevati k interdisciplinarnemu dialogu med teologijo, psihologijo, filozofijo, pedagogiko in družbenimi vedami ter pokazati, da je iskanje smisla eden ključnih izzivov globalne pravičnosti v sodobnem svetu.

Ključne besede: globalna pravičnost; eksistencialna kriza; smisel življenja; krščanska antropologija; kerigma; duhovno zdravje; globalne krize; človeško dostojanstvo

Lucija Gantar: Vidnost, svetloba in pogled: teološko-ikonografski pristop k vprašanju pravičnosti

Povzetek: Prispevek se vprašanja pravičnosti loteva skozi razmerje med vidnostjo, svetlobo in pogledom. Izhaja iz teze, da je vidnost pomemben predpogoj pravičnosti, saj subjekt ne more biti naslovnik pravičnosti, če ni prepoznan kot nosilec dostojanstva, ranljivosti in pravic. Kadar

dejavniki vidnosti – vir vidnosti in pogled – ne omogočajo priznanja subjekta, nastopijo asimetrije vidnosti. Prispevek zato najprej obravnava nevidnost in hiper-vidnost kot deformirani obliki vidnosti ter duhovno slepoto kot nezmožnost pogleda, da bi drugega prepoznal v njegovi človeškosti. Na izziv selektivnih režimov vidnosti prispevek odgovarja s teološko-ikonografskega vidika: motiv »sonca pravičnosti« (Mal 3,20) je obravnavan kot teološka podoba svetlobe, ki lahko služi kot korektiv selektivne vidnosti, ikonografska podoba Kristusa s Sinaja (6. st.) pa kot izhodišče za premislek o načinu gledanja, ki ne objektivira, temveč priznava.

Ključne besede: pogled, vidnost, svetloba, opaženost, pravičnost

Andrej Šegula: Kateheza za globalno odgovornost: teološko-pedagoški vidiki Pravilnika za katehezo

Povzetek: V prispevku obravnavam katehezo kot prostor oblikovanja človeka za odgovorno, solidarno in pravično življenje v sodobni globalni družbi. Izhajam iz vprašanj človekovega dostojanstva, družbene odgovornosti ter etičnih izzivov, ki jih zaznamujejo vojne, migracije, ekološka kriza in digitalne neenakosti. Posebno pozornost namenjam teološko-antropološkim izhodiščem relacijskega personalizma ter analizi *Pravilnika za katehezo* kot temeljnega dokumenta sodobne katehetske prenovе. Poudarjam, da kateheza ni zgolj posredovanje verskih vsebin, ampak vzgoja za empatijo, dialog, skupno dobro in občutljivost do ranljivih. Prispevek osvetljuje tudi pomen pastoralnih in pedagoških praks pri delu z mladimi ter vlogo kateheze pri razvoju pedagogike globalne pravičnosti v sodobni družbi.

Ključne besede: kateheza; globalna pravičnost; relacijski personalizem; pastoralna pedagogika; odgovornost; solidarnost; Pravilnik za katehezo

6. Pogledi praktične teologije 2

David Kraner: Od retorike konflikta do kulture dialoga: pedagoški pomen odgovorne komunikacije v sodobni družbi

Povzetek: Iz pedagoške perspektive je naraščajoča agresija simptom širše krize odnosov, zaupanja in komunikacije. Nasproti retoriki agresije, manipulacije in dezinformacij pedagogika postavlja retoriko dialoga, sočutja in odgovornosti. Habermas poudarja pomen komunikativnega delovanja, Levinas odgovornost do drugega, Rosenberg nenasilno komunikacijo, Nussbaum empatijo kot temelj demokracije, Arendt pa opozarja na nevarnost propagande in razkroja resnice. V sodobnem kontekstu te uvide nadgrajuje Jamil Zaki, ki s psihološkimi in nevroznanstvenimi

raziskavami potrjuje, da sta empatija in zaupanje ključni kompetenci demokratične prihodnosti. Zato postaja ena osrednjih nalog vzgoje in izobraževanja oblikovanje posameznika, ki zna misliti kritično, govoriti odgovorno in delovati sočutno.

Ključne besede: kriza odnosov, konflikt, komunikacija, nenasilna komunikacija, odgovornost, empatija, zaupanje

Janez Vodičar: Kritična pedagogika P. Freire in globalna vzgojna zaveza kot pot do vzgoje za mir

Povzetek: Papež Frančišek je v svojem pozivu za globalno vzgojno zavezo predvidel »vzgojno vas«, v kateri si vsi ljudje v skladu s svojimi vlogami delijo nalogo oblikovanja mreže odprtih, človeških odnosov. Zato v dokumentu, kjer to predstavi zatrdi, da preden lahko vzgajamo, moramo takšno vas ustvariti. Prav ta zaveza naj bi povezala vse, ki bi sledili temeljnim vzgojnim ciljem, kjer je eden glavnih prav mir in sodelovanje. V Vademekumu je povzeta njegova predstava o Evropi pri tem globalnem vzgojni zavezi: »Sanjam o Evropi kot ‚univerzi in materi‘, ki ob spoštovanju svoje kulture vzbuja upanje v svojih otrocih in je nosilka miru za svet.«

S pomočjo pedagogike Paula Freire bomo v sodobnem evropskem kontekstu poskušali premisliti možnost, da stara Evropa najde v svoji kulturi možnost, da postane prostor izobraževanja – univerza in mati, ki bi stala kot zatočišče misli o miru in sodelovanju. Pri tem bi izpostavil temeljne vzgojne poudarke, ki jih lahko v duhu kritične zavesti, kot jo razume P. Freire, razvije religijski pouk.

Ključne besede: pedagogika, zaveza za mir, sodelovanje, Paul Freire, kritična zavest, religijski pouk

Marko Weilguny: Celostna antropologija kot imperativ globalne pravičnosti v izobraževalnem sistemu

Povzetek: Prispevek izhaja iz ugotovitve, da izobraževanje ni in ne more biti antropološko nevtralnno. Vsaka teorija izobraževanja, vsaka kurikularna zasnova in vsaka reforma že predpostavlja določeno predstavo o človeku, četudi ta ostane implicitna. Temeljno vprašanje zato ni, ali izobraževanje vsebuje antropologijo, temveč katero antropologijo predpostavlja in udejanja. Pregled ključnih tradicij izobraževalne misli – od Bildung, personalizma in fenomenološke pedagogike do Didaktik, socialne pedagogike in konfucijanske samokultivacije – razkriva presenetljivo stabilnost celostnih antropologij človeka. Kljub različnim filozofskim in kulturnim

izhodiščem te tradicije človeka razumejo kot bitje moralnega razvoja, samorefleksije, odgovornosti, relacijskosti in iskanja smisla. Celostnost se tako ne kaže kot ena izmed številnih možnih izobraževalnih usmeritev, temveč kot najvztrajnejši antropološki vzorec v zgodovini izobraževanja. Osrednji argument ni zgodovinski, temveč filozofski. Celostna antropologija se vedno znova pojavlja, ker izhaja iz same narave izobraževanja. Kadar izobraževanje razumemo kot formacijo človeka in ne zgolj kot trening posameznih funkcij, se neizogibno odprejo vprašanja identitete, odgovornosti, presoje, odnosa do drugih in odnosa do resnice. Celostnost zato ni zgolj normativni ideal, temveč notranji pogoj možnosti izobraževanja. Iz tega izhaja kritika antropološkega redukcionalizma. Instrumentalni modeli izobraževanja človeka reducirajo na nosilca kompetenc, izvajalca funkcij ali proizvajalca ekonomskih rezultatov. Problem takšnih modelov ni njihova napačnost, temveč njihova nepopolnost. Človekove moralne, kulturne, relacijske in eksistencialne razsežnosti postanejo institucionalno nevidne. Globalna pravičnost ni zunanji normativni dodatek izobraževanju, temveč posledica iste antropološke premise. Če je človek bitje dostojanstva in mnogoterih razvojnih zmožnosti, mora pravičnost vključevati pogoje za njihov celostni razvoj. Celostno izobraževanje in globalna pravičnost tako izvirata iz skupnega antropološkega temelja.

Ključne besede: izobraževanje, antropologija izobraževanja, formacija, izobraževalne ustanove

7. Perspektiva osnovnega bogoslovja in medverski dialog

Nik Trontelj: Primerjava vsebin osnovnega bogoslovja na Teoloških fakultetah v Ljubljani, Zagrebu in Reki: razvoj nauka o razodetju

Povzetek: Nauk o razodetju je temeljna vsebina študijskega predmeta osnovno bogoslovje. S primerjavo učbenikov in znanstvenih objav posameznih predavateljev na treh sosednjih teoloških fakultetah želimo potrditi tezo, da je na Teološki fakulteti v Ljubljani prišlo do razvoja študijske vsebine v smeri teologije odnosa, kar predstavlja izrazito posebnost te fakultete. Primerjalno analizo umestimo v okvir treh zgodovinskih obdobj, ko so delovale vse tri izbrane teološke šole. To so: obdobje pred drugim vatikanskim cerkvenim zborom, obdobje po drugem vatikanskem cerkvenem zboru, sodobnost. Za prvo obdobje je značilna skupna neosholastična usmerjenost vseh predavateljev, ki je določala njihovo doktrinalno podobo razodetja. V drugem obdobju je s prenovno študijskih vsebin v ospredje prišlo relacijsko razumevanje razodetja, ki ga najdemo pri vseh izbranih teologih. V tretjem obdobju, ki obsega čas zadnjih desetletij, pa je v Ljubljani prišlo do drugačnega razvoja osnovnega bogoslovja, ki je prinesel dodatno poglobitev komunikacijske razsežnosti razodetja pod vplivom teologije odnosa francoskega teologa Guya Lafona. Specifični razvoj je posledica dejstva, da so se ljubljanski predavatelji za razliko od zagrebških in reških

kolegov študijsko oblikovali v Parizu, ki je bil prestolnica francoskega personalizma in zanje tudi kraj osebnega srečanja z Lafonom.

Ključne besede: razodetje, osnovno bogoslovje, drugi vatikanski cerkveni zbor, teologija odnosa, Guy Lafon

Urška Jeglič: Islamska etika služenja kot model globalne pravičnosti

Povzetek: Prispevek obravnava islamsko etiko služenja (hizmet), ki v islamski tradiciji označuje etično odgovornost posameznika do skupnosti in človeštva. Govori o tem, kako religijsko motivirane prakse solidarnosti oblikujejo transnacionalne oblike družbenega delovanja. Posebna pozornost je namenjena gibanju Hizmet kot primeru sodobne islamske civilne družbe, ki prek izobraževanja, humanitarnih dejavnosti, medkulturnega in medreligijskega dialoga ter ekologije vzpostavlja globalne mreže sodelovanja in družbene odgovornosti, kljub izzivom s katerimi se gibanje sooča v zadnjih desetletjih.

Ključne besede: islamska etika, gibanje Hizmet, humanitarnost, služenje, medreligijski dialog

Borut Pohar: Pomen kontraintuitivnosti za vero in znanostjo ter njena aplikacija v prizadevanju za globalno pravičnost

Povzetek: Ena od stičnih točk med vero in znanostjo je njuna kontraintuitivnost, kar pomeni, da so teorije znanstvenega nazora nasprotne intuitivnim teorijam, ki nastanejo na podlagi fenomenološkega videza. Ko na primer opazujemo Sončni vzhod, vidimo premikajoče se Sonce nad mirujočim horizontom, zato je bila intuitivna teorija Sončnega sistema geocentrizem. Sodobna znanost pa zagovarja kontraintuitivni heliocentrizem, po katerem Sonce miruje v središču Sončnega sistema, Zemlja pa se vrti okrog svoje osi in okrog Sonca, zaradi česar nastane zavajajoč nebesni pojav. Tudi vera, kot jo srečujemo v evangelijih, je pogosto v nasprotju s človeško logiko. Medtem ko ljudje instinktivno vrnemo udarec z večjim udarcem, Jezus poziva k odpuščanju, kar pomeni odpoved maščevanju. V tem prispevku zagovarjamo definicijo vere Josefa Ratzingerja, ki jo razume kot spreobrnitev, preokrenitev v nasprotno smer, kot teži človeška narava. Navajamo tudi konkretne primere, kaj pomeni iti v nasprotno smer: ne gledati zviška na druge, ampak jih v ponižnosti imeti za boljše od sebe; ne jemati, ampak dajati; ne zasedati, ampak stopiti korak nazaj; ter ne se ozirati v preteklost, ampak sanjati o svetli prihodnosti. Vse to predpostavlja spremenitev smeri v obratnost in nasprotnost, kar se na prvi hip zdi nerazumno.

Vendar nam sodobna znanost pravi, da ta preobrat ni nerazumen, ampak razumen, saj je kontraintuitivnost zanesljiva sled resničnosti in s tem Resnice.

Ključne besede: vera, znanost, logika, spreobrnitev, Josef Ratzinger, pravičnost, Resnica

Martin Perčič: Pravičnost v personalistični misli: Wojtyłova percepcija in argumentacija pravičnosti

Povzetek: Ob pogledu na korpus del Karola Wojtyła hitro ugotovimo, da o pravičnosti ne razmišlja v kontekstu samostojne filozofske kreposti, temveč jo umesti v kontekst personalistične filozofije in etike, kjer je pravičnost pravilno razmerje do osebe kot subjekta dejanja, svobode, dostojanstva in odgovornosti. Wojtyłova utemeljitev pravičnosti izhaja iz njegove filozofske antropologije, svojo konkretno normativno obliko pa dobi v personalistični normi, po kateri osebe ni dovoljeno uporabiti kot sredstvo, temveč jo je treba afirmirati kot dobro samo po sebi. Pravičnost zato ni zgolj pravna, distributivna ali proceduralna kategorija, temveč filozofska oziroma ontološka kategorija, po kateri pravično ravnanje predpostavlja, da drugega obravnavam in sprejemam kot osebo, ki je dobro samo po sebi, in da v dejanju odgovorim na resnico o njegovem dobrem. Antropološki temelj pravičnosti razvija v delu *Person and Act* in s tem povezano vprašanje moralnega izkustva, normativnost etike in naravni zakon, kar v delu *Love and Responsibility* konkretizira v personalistični normi delovanja.

Ključne besede: Karol Wojtyła, pravičnost, personalizem, oseba, dejanje, odgovornost, personalistična norma, ljubezen, moralna percepcija

